6e Jaargang | Zaterdag 1 Augustus 1914 | No. 340

DE KUNST

Een Algemeen Geïllustreerd en Artistiek Weekblad

Tooneel, Muziek, Beeldende Kunsten, Letteren, Bouwkunst, Kunstnijverheid, Tentoonstellingen, Mode, Sport, Enz.

— ABONNEMENT VOOR NEDERLAND — PER KWARTAAL FRANCO PER POST f 2.— Bij vooruitbetaling Losse Nummers 25 Cent Voor het Buitenland wordt de prijs met 60 cent per 3 maanden verhoogd voor porto

Directeur-Hoofdredacteur: N. H. WOLF
Letterk. Redacteur: WENZEL FRANKEMÖLLE
BUREAU VAN REDACTIE EN ADMINISTRATIE VALERIUSSTRAAT 61 :-: AMSTERDAM

— ADVERTENTIËN 30 CENT PER REGEL — BIJ KONTRAKT BIZONDERE VOORWAARDEN Inlichtingen geeft gaarne de Administratie van De Kunst — Proefnummers steeds op aanvrage verkrijgbaar

MEDEWERKERS: CAREL J. A. BEGEER, FRANK VAN BERGEN, BERNARD CANTER, WALTER VAN DIEDENHOVEN, CORN. DOKKUM CORN. DOPPER, HENRY ENGELEN. LEO FAUST, PIET VAN DER HEM, A. T. HEYTING, J. RICHARD HEUCKEROTH, J. J. L. TEN KATE JR. PIET KOOMEN, W. C. VAN MEURS, THEO MOLKENBOER, FREDERIK VAN MONSJOU, P. CORNELIS DE MOOR, J. LOUIS PISUISSE JAN PONSTIJN, J. K. RENSBURG, JAC. RINSE, WILLEM ROYAARDS, J. H. SPEENHOFF, JOHANNA STEKETEE, HERRE DE VOS, PH. ZILCKEN

Het Seizoen 1914-15.

II.

In aansluiting met het overzicht van wat ons in het komend seizoen op tooneel- en muziekgebied te wachten staat, in het vorige nummer van De Kunst gegeven, kunnen wij onzen lezers thans officieele mededeelingen doen betreffende de aanstaande campagne der Koninklijke Vereeniging Het Nederlandsch Tooneel.

Daarbij valt op te merken, dat de Raad van Beheer — en het is met vreugde dat wij dit mogen zeggen — het op bizonder hoogen prijs blijkt te stellen dat onze groote Louis Bouwmeester weer aan het gezelschap verbonden is en, naar de gegevens die ons verstrekt werden, in de op te voeren stukken een zeer werkzaam aandeel zal hebben.

Zijn weder-intrede in den Stadsschouwburg onder de auspiciën der Koninklijke Vereeniging zal hij doen als „Napoleon" in „Madame Sans-Gêne", waarbij zijne beroemde zuster, mevr. Theo Mann-Bouwmeester, hem in de titelrol van repliek zal dienen.

Als „Shylock" in „De Koopman van Venetië" en als „Richard III" zal hij kunnen schitteren, terwijl beide Shakespeare-stukken in eene geheel nieuwe aankleeding en mise-en-scène ten tooneele zullen worden gebracht. Ook zal hij met mevrouw Mann samenspelen in „Voerman Henschel" en „Narcis", twee zijner schitterrollen; en om ook beider gaven voor het komische te doen uitkomen werd het blijspel „Snijder Wibbel" van Hans Müller Schlösser gekozen, een stuk dat verleden jaar o.a. te Dusseldorf met zeer veel succes is opgevoerd.

Voor mevr. Mann werd, naar onze Parijsche korrespondent, de heer Leo Faust, reeds spoedig na de première destijds meedeelde, het nieuwe stuk van Tristan Bernard: „Jeanne Doré" aangekocht, het stuk waarmede Sarah Bernhardt in eene tragische moederrol zulk een schitterend succes behaalde en die thans door mevrouw Mann in het Nederlandsch zal worden gekreëerd; en ook het nieuwe blijspel van Bernard Shaw: „Pygmalion" is op het program genomen.

Als nieuwe stukken worden voorts genoemd: „Geveinsde konfidenties", blijspel van Marivaux; „Schirin en Gertraude", tooneelspel van Ernst Hardt, en het Nederlandsche blijspel „Wijzen en dwazen" van Ben Ima (pseudoniem).

Al deze stukken, mèt „Irene's huwelijk" van Anthony P. Wharton, zijn ook opgenomen in het z.g. repertoire-abonnement, dat in twee series, elk van veertien voorstellingen, nu reeds voor het vijftiende speelseizoen, wordt gegeven en waarvoor de inteekening vanaf heden is opengesteld tegen zeer verminderde prijzen.

De data van deze abonnements-voorstellingen loopen van 28 September tot en met 26 April voor serie A, en van 5 October tot en met 3 Mei voor serie B. De abonnementskaarten zijn niet persoonlijk.

FRANS BUFFA & ZONEN
KUNSTHANDEL - KALVERSTRAAT - AMSTERDAM
TENTOONSTELLING VAN SCHILDERIJEN
DOOR ISAÄC ISRAËLS

FIRMA J. HERM. SCHRÖDER
KEIZERSGRACHT 391 AMSTERDAM
Verzekering van Kunstwerken en Muziek-Instrumenten tegen alle denkbare schade in huis, in musea, gedurende transport, op tentoonstellingen enz.
UITERST BILLIJKE VOORWAARDEN.

Drinkt Fissltaler's
Pilsner-Urquell en Augustiner-Bräu

Vermelden wij ten slotte dat het gezelschap der Koninklijke Vereeniging voor het komend speelseizoen als volgt is samengesteld:

Regisseurs: Jan C. de Vos en Hermann Schwab.

Spelenden: dames Theo Mann-Bouwmeester, E. Holtrop-van Gelder, Rika Hopper, Christine Poolman, G. de Vos-Poolman, Emma Morel, G. Lobo-Braakensiek, L. van Korlaar-van Dam, W. Schwab-Welman, Mientje Kling, Sophie Carelsen, P. van Nieuwland de Koning, A. Fuchs, J. Fernantsen-Coerdes;

heeren: Louis Bouwmeester, Jan C. de Vos, H. Schwab, C. J. Schulze, Ko van Dijk, Louis Gimberg, Jaques Reule, C. van Kerckhoven Jr., D. Lobo, C. C. van Schoonhoven, Maurice Meunier, Hein Harms, J. de Jong, R. van der Hilst, J. C. Fernantsen, Ch. Laurentius, Julius Brongers, Albert van Dalsum, Folkert Kramer, Jan C. de Vos Jr.

Dekoratieve verzorging door Cato Neeb.

De Koninklijke Vereeniging Het Nederlandsch Tooneel zal te 's-Gravenhage den *Koninklijken Schouwburg* bespelen, waarvan de herstelling meer en meer het einde nadert. Omtrent de Haagsche plannen der Vereeniging zullen wij, naar de Raad van Beheer ons welwillend doet weten, nader worden ingelicht. En mèt òns onze lezers.

De Koninklijke Schouwburg wordt den 1sten September geopend met eene opvoering van Shakespeare's „Midzomernachtsdroom" in de vertaling van dr. Burgersdijk, door de N.V. Het Tooneel, dir. Willem Royaards. De Arnhemsche Orkestvereeniging, onder leiding van Peter van Anrooy, zal daarbij haar medewerking verleenen.

Het Frans Hals Museum

te Haarlem.

De vorige week te Haarlem zijnde, ben ik in het nieuwe Museum de Halsen gaan zien.

Sinds de beroemde schilderijen van den Haarlemschen grootmeester naar hun nieuw verblijf werden overgebracht, had ik ze niet gezien: op den openingsdag, toen de pers was uitgenoodigd, had ik van de vriendelijke invitatie van B. en W. van Haarlem geen gebruik kunnen maken; en nádien was het er niet van gekomen... In de dagbladen, en met name in De Telegraaf, is er evenwel zóóveel over de Halsen geschreven, en over de wijze waarop zij gerestaureerd en in dit „museum" gehangen zijn, dat ik dacht dat daar nu wel alles van gezegd zou zijn... Inderdaad lijkt het of men er over uitgepraat was: feit is, dat de schilderijen bedorven zijn: bij alle is het licht uit, bij de meeste ook de kleur. Wanneer men Frans Hals in *dit* museum vergelijkt met De Bay, dan wint de laatste het hier vèr van den eerste.

Maar in werkelijkheid moest het omgekeerd zijn.

Er lijkt mij evenwel bij de debatten over de oorzaken van dit verschijnsel één faktor overzien.

Het trof namelijk dat het een donkere dag was. De koude witte muren, waar tegen de schilderijen zijn gehangen, deden akeliger dan ooit. De sjofele vloeren waren ongezelliger dan men het zich kan denken. En de sombere, donker gebeitste zolderingen hingen loodzwaar boven Hals' meesterwerken.

En reflekteerden zwarte vierkanten tegen de toch reeds lichtlooze doeken van den meester.

Ik *zag* dat de kleuren *gedood* werden door die sombere, naar-bruine balken. Ik *zag* den *reflex* van het *lichtlooze* van de zoldering over de zoo zéér verknoeide, eertijds zoo prachtvolle meesterstukken. En ik *voelde* dat dit *voor een deel* de *oorzaak* moest zijn dat het werk van Frans Hals in deze omgeving zoo weinig deed!

Ik beklaagde in gedachten de arme Amerikanen die den Oceaan waren overgekomen om dit werk te zien, en ik hoorde de Franschen reeds het woord „blague" gebruiken voor den roem die van Haarlem's grootmeester uitgaat.

En ik dacht: zoo kostbare proeven worden genomen om de Halsen hun licht en hun kleur terug te geven; in pluche en fluweel worden zij gezet om te trachten hunne kleurschittering in hen terug te roepen, — zou het *goedkoope* middeltje van, om te beginnen: één zoldering in een lichteren toon te beitsen niet eens kunnen worden geprobeerd? Mij wil het voorkomen dat de *reflex* van zoo'n *lichtere* (niet te verwarren met: *lichte*) zoldering de schilderijen moet *oplichten* en hunne kleur er in *terugroepen*. Mocht dan blijken dat het middel faalt, dan kan nog altijd de donkerder tint weer worden aangebracht.

Eventueel zou het met het aanbrengen van papier ook nog, bij wijze van voorloopige proef, te probeeren zijn. Dat papier kan dan, eventueel, ook spoediger en gemakkelijker weer worden afgenomen. Maar als bij intuïtie voelde ik, dat de kleur van de zoldering van *grooten* invloed is op deze, helaas zoo kleurlooze en lichtlooze, Halsen; en ik meende dan ook verplicht te zijn dit mijn gevoelen onder de aandacht der betrokken autoriteiten te brengen. De zoldering is, omdat ze zoo *dicht bij* de schilderijen is, — ze is namelijk voor een museumzaal voor oude schilderijen zéér laag — van méér invloed dan de muur waar zij tegen hangen, omdat de zoldering reflekteert, en in déze: *donker* reflekteert. Bovendien vangt de donkere zoldering het invallende licht op.

De vraag is: heeft men ook dezen faktor overwogen?

N. H. Wolf.

Odilon Redon.

Kunstzaal De Bois, Haarlem.

Sedert het begin van dit jaar bestaat te Haarlem de kunsthandel van den heer J. H. De Bois.

Hoe het komt, weet ik niet, — maar tot nu toe was het bestaan van deze zaak mijne aandacht ontgaan.

Haarlem is niet in de eerste plaats de stad waar men naar *moderne* en *modernste* kunst zoekt. Wie in de drie grootste steden van ons land geregeld alle tentoonstellingen bezoekt; wie de evoluties der modernen volgt zooals zij vooral te Amsterdam te zien worden gegeven; wie bovendien zich in Den Haag en Rotterdam geregeld op de hoogte houdt van het artistiek gebeuren, — kàn meenen dat hij geen blik voor Haarlem behoeft over te hebben, tenzij men dan naar het Frans Hals Museum of het Kunstnijverheidsmuseum gaat zien.

Toch blijkt degeen die zóó denkt ongelijk te hebben.

Er bestaat namelijk een Kunsthandel De Bois, en deze toont wel degelijk de belangstelling waard te zijn.

Uit een mij overgelegd „maandbericht", door den heer De Bois sedert 15 Januari uitgegeven, waaruit men een overzicht verkrijgt van wat deze Kunsthandel in den loop van het jaar heeft gedaan, blijkt dat daar achtereenvolgens zijn gehouden: tentoonstellingen van schilderijen van Felix Vallotton en teekeningen van Alfred Kubin; van werk van Rassenfosse en litho's van J. Holswilder; van bloemen-stillevens door Marie Wandscheer, en een groot aantal prachtige prenten van moderne meesters uit binnen- en buitenland. Om eenigen te noemen: de zeldzame etser en lithograaf Rodolphe Bresdin, de interessante etser Felix Buhot, houtsneden van Kandinsky en Marc, voor de afwisseling: zeldzaam aardewerk van Colenbrander. Voorts schilderijen, teekeningen, en etsen van Isaäc Israëls, etsen van Bauer, Bosboom, Dupont, James Ensor, Whistler, Meissonier, ook van Jozef Israëls; litho's van Vincent van Gogh, Isabey, Toulouse-Lautrec, Ch. Shannon, houtsneden van Gauguin en anderen.

Dit ter kenschetting van het karakter van 's heeren De Bois' kunsthandel, die, naar men ziet, wel zeer modern is.

Sinds begin Juli wordt er nu eene tentoonstelling gehouden van verschillend werk van Odilon Redon.

Schilderijen, teekeningen in zwart krijt en pastel, litho's en een enkele ets, — te zamen twintig in aantal.

Zeer verschillend werk van den ruim zeventig-jarigen, zeer modernen romanticus, den stylist, den fantast, den kolorist, den zeer bizonderen, hoogstaanden kunstenaar.

Odilon Redon is een eigenaardige figuur in de Parijsche kunstwereld.

De jongeren en de modernen rekenen hem, den vieren-zeventigjarige, tot de hunnen; de romantici en de oudere figuurschilders eveneens.

Odilon Redon — Silence

Welke plaats Redon precies inneemt, is moeilijk in woorden uit te drukken; men moet het voelen. En men vóelt het, wanneer men zijn werk ziet.

Twee jaar geleden had de Moderne Kunstkring werk van hem, op zijn tweede tentoonstelling in het Stedelijk Museum te Amsterdam, October-November 1912.

En ongeveer dienzelfden tijd kon men in een der meest konservatieve kunsthandels van ons land eveneens werk van hem zien.

In dien tijd was de heer De Bois reeds eigenaar van een aantal zijner werken, — de meeste waarvan thans in zijn kunstzaaltje zijn geëxposeerd.

In dat rustig en sober, maar smaakvol ingerichte zaaltje kan men het werk op zijn gemak bekijken. En dat is noodig, want Odilon Redon vraagt uw geheele en onverdeelde aandacht.

Daar is een zwartkrijt-teekening: „Profil mystique": door een raam, achter planken, komt het strenge, wijdingvolle profiel van een geestelijke half te zien. Slechts het voorhoofd, een oog, den neus ziet gij. De rest is achter een schuins-staande plank verborgen. Maar hoe sterk van expressie is niettemin dit fijn-geprofileerde gelaat, hoe zuiver is het van lijn, hoe mystiek van gebaar! Bovendien, wat is heel die uitdrukking in oogen en houding met weinig bereikt! De daarnaast hangende teekening „La Source" is veel uitvoeriger, veel minutieuser, lijkt ook ouder; maar zij is niet krachtiger dan

de eerstgenoemde. Aan een bron staan twee figuren: een naakte-vrouwefiguur en een man in klassieke (Grieksche) kleeding. Buitengewoon mooi zijn de boomen geteekend, breed en toch tot in alle details uitvoerig. Een teekening vol karakter en van echte Fransche allure.

Daarnaast hangt een zeer eigenaardige olieverfschets „Orphée". Orpheus is slapend afgebeeld: alleen hoofd, hals en zeer schetsmatig een gedeelte van de borst. Veel kleur, veel kleuren, veel expressie ook weer in het gelaat. Zeer persoonlijk ook van opvatting, en, ofschoon op het eerste gezicht vreemd aandoend, toch aangenaam om naar te zien. Een schitterend-mooie litho van „Pégase captif" flankeert het werk aan de andere zijde.

Ik zou, bij elk werk van Odilon Redon, in herhalingen moeten vervallen als ik zou willen wijzen op het zeer persoonlijke in zijn kunst. Deze „Pegasus gevangen" bij voorbeeld is weer heel eigenaardig. Het gevleugelde paard, zoo diep van kleur als ware het van brons, — zoo prachtig, warm en vol is het zwart in dezen steendruk van enkel zwart en wit — wordt ten halve voorgesteld, de vleugels uitgespreid, die vormen met den sterk gebogen nek een sierlijke boog; de muze leidt het ten berge op, het licht tegemoet....

Een heerlijke prent, waarvan „Parsifal" het pendant kon zijn.

Maar deze strenge Parsifal met de intelligente oogen, met den krachtig gebouwden neus en den energiek gesloten mond, is niet de zoetelijke Duitsche Parsifal dien Wagner ons leerde kennen: het is de eigen schepping van den muzikalen kunstenaar Redon. En als zoodanig kan men hem aanvaarden, — maar méér nog: om de buitengewone expressie die in den Jeanne d'Arc-achtigen kop besloten ligt.

Een eigenaardige, van kleur deftige, en van opvatting ongewone „Char d'Apollon" is in pastel geteekend, — heel anders weer, veel romantischer, veel minder primitief dan dat voor Redon karakteristieke „Voile d'orange". Op het eerste gezicht doet de schuit wat kinderachtig, maar weldra ontwaart men dat te midden van zulk eene eigenaardige behandeling van golfjes en wolkjes, als in deze teekening, een dergelijk vlak blauw schuitje met een sterk oranjekleurig zeil niet alleen volkomen op zijn plaats is, maar er zelfs in behoort! Het is een onnavolgbare „brutaliteit", zulke kleuren tegen elkaar te zetten; des te verwonderlijker daarom dat zij onderling zoo goed blijken te harmoniëeren!

Daaraan herkent men trouwens den grooten kunstenaar!

Een weelde van kleuren voorts geeft „Jeune fille aux chrysanthèmes" te zien, een pastel in bloeiend paars en blauw als in 't oog vallende hoofdkleuren.

Een weelde van kleuren ook die „Fleurs de champs", — veldbloemen in een vaas; van een kleurverscheidenheid, zooals alleen Fantin Latour ze dorst en kòn schilderen. Maar deze zag zijn bloemen realistischer. Redon daarentegen ziet ze als in een waas, vergeestelijkt, gestyleerd.

Van eenzelfde geestelijke ziening spreekt „l'Annonciation": de aankondiging aan Maria, — de aartsengel in een verblindend licht, Maria in een Oostersche (Joodsche) kleedij; eene voorstelling zooals ik ze tot nu toe van géén ander schilder zag! En bizonder fraai en krachtig van kleur.

Daarbij aansluitend is de pastel „Assyriens" (de „Annonciation" is olieverf), en als pendant is te noemen: „Prométhée", een wonder van kleur, van blauw tegen bruin, als geëmailleerd zoo sterk en diep, en als geheel om steeds van te genieten....

Hoe sterk van expressie is ook „Silence", een zeer vlotte, losse schets in olieverf tegen lichtgrijzen fond (hiervóór eene reproductie), en hoe fijn en teer is dat roode steendrukje van een portretje van „Ari", met een dedicatie van den kunstenaar (aan den heer De Bois). Wèl zéér bizonder is deze collectie werk van den zéér bizonderen Odilon Redon. Den blik naar Haarlem te richten voor *moderne* **goede** kunst is van nú af ook de plicht van den recensent.

N. H. Wolf.

Pulchri Studio.

Het genootschap Pulchri Studio te 's-Gravenhage houdt gedurende de maand Augustus eene tentoonstelling van schilderijen en beeldhouwwerken, vervaardigd door werkende leden van het genootschap.

De tentoonstelling wordt heden Zaterdag geopend en duurt tot en met den 30sten van deze maand.

Het Nederlandsch Tooneel.

Het Nederlandsch Tooneel heropent vanavond den Stadsschouwburg, ter voortzetting van het seizoen 1913—14, met stukken van het oude repertoire: „Madame Sans-Gêne", „Oud-Heidelberg" en dergelijke. Het seizoen 1914—15 gaat — dit zij terloops opgemerkt — pas met 1 September in.

Eigenaardige Opvatting.

(Ingezonden.)

Amsterdam, 26 Juli 1914.

Aan de Redactie van het Weekblad De Kunst.

Hooggeachte Heer Redakteur!

U geeft ons daar 'n aardig raadseltje ter oplossing! De heer Bernard Canter schrijft:

Het was leelijk. Wie heeft ons verteld, dat het zoo leelijk was? Lieden, die zelf nog niet zoo ver zijn, dat zij een behoorlijk tapijt en een goed behangselpapiertje voor hun eigen huiskamer zouden weten te kiezen; lieden, die een grove herrie als het z.g. „artisten"-feest in het Stadion zonder protest of minachtend zwijgen lieten voorbijgaan.

Jhr. Victor de Stuers schrijft:

Het gedenkteeken is mij nooit sympathiek geweest. Vooreerst natuurlijk wegens zijne wanstaltigheid .....

Wat moeten wij, arme lezers van De Kunst, ons dáárover nu voor 'n opinie vormen, daar, waar twee bekende en bevoegde menschen, twee „Koppen", zooals Maximilian Harden ze zou noemen, zoo lijnrecht tegenover elkaar staan!

Ik zou er mij niet aan durven wagen dien twee knappen, handigen strijders tusschen de wapens te loopen, met veel kans zelf het grootste gedeelte van de slagen op te loopen. Eénmaal in mijn leven heb ik getracht twee strijdenden tot een vergelijk te brengen, en hun woede keerde zich toen tot mij: ik was de eenige die met blauwe plekken naar huis ging!

Ik ben, evenals Jhr. De Stuers, iemand die niet in staat is behangselpapier uit te zoeken, omdat ik alle behangselpapieren leelijk vind.

Ook heb ik zonder protest aan het Stadion-feest medegewerkt, en heb, zij het dan ook niet minachtend, gezwegen, — waarschijnlijk omdat er geen reden voor protest bestond en ik handelen beter vind dan overbodig praten.

Het is mij onbegrijpelijk dat de heer Bernard Canter, bij een ernstig betoog als het zijne, dit Stadion-feest er met de haren bijsleept. Het doel van dit feest is bereikt: er is 'n kas gevormd om artiesten te steunen die, door het noodlot getroffen, hulpbehoevend geworden zijn, zoodat het niet meer noodig is voor hen in het publiek te *bedelen*, zooals indertijd voor den ongelukkigen Faassen het geval is geweest.

Dit doel, zeg ik, is bereikt. Wat er op dit feest is uitgevoerd heeft niemand geërgerd; integendeel: velen heeft het een uurtje van vermaak verschaft. Gaat de heer Bernard Canter niet een beetje ver, en brengt zijn ijver om iedereen te trappen en te geeselen hem er niet toe om wat door te slaan? Is zulk een optreden den heer Canter waardig en ware wijze matiging niet wat beter geweest?

Streeft de heer Canter door het bijbrengen van zóóveel bewijzen het goede doel niet wat voorbij; kunnen wij zijn betoog, vergelijkend met dat van Jhr. De Stuers, wel ernstig nemen als wij zien dat hij naar *zulke* argumenten grijpt?

De heer Canter spreekt van *grove herrie*, daar waar een publiek van 18000 menschen zich amuseerde, geen enkel teeken van afkeuring gaf en tevreden huiswaarts ging. Ik herhaal: dit feest heeft niemand geërgerd of gekrenkt; het ware dan ook beter als de heer Canter bij zijn minachtend zwijgen ware gebleven. Niemand zou er iets aan verloren hebben!

Maar het geeft een vreemden kijk op het oordeel van den heer Bernard Canter. En ik geloof dat wij, lezers van De Kunst, ons maar beter aan de zijde van Jhr. De Stuers scharen: m. i. geeft dat meer waarborg voor onpartijdigheid.

Datzelfde onbehaaglijke gevoel van *te veel* en *overdreven* krijgt men ook bij het lezen van B. Canter's oordeel over de Wagner-Vereeniging en de miskenning van het werk der Nederlandsche toonkunstenaars.

Zeker, de Wagner-Vereeniging heeft kwaad, véél onherstelbaar kwaad gesticht voor de Nederlandsche muzikaal-dramatische kunst, en ik zelf heb er dikwijls in ingezonden-stukken op gewezen. Maar moet men daarom Wagner aanvallen? Is het zijn schuld dat zijn *kunst* sommigen krankzinnig maakt, die meenen dat zij geroepen zijn om voor dien heros te moeten strijden? En dat nog wel in een vreemd land? Maar ook deze dingen moet men nemen voor wat ze zijn. Het is veel gemakkelijker om voor „'n reus" te vechten dan voor een dwerg, en het is veel dankbaarder.

Als de heer Viotta eens voor de Nederlandsche Opera had moeten strijden, — hij had het lang niet zoo gemakkelijk gehad! En de lauweren, welke hij zich nu om de slapen kan winden, waren niet zoo talrijk geweest!

Maar daar staat tegenover dat hij nu iemand steunde die er zonder zijn steun waarachtig even goed was gekomen, en dat de Nederlandsche muzikaal-dramatische kunst zieltogend nederligt, geschoffeerd door misselijke exploitanten, die haar uitkleedden en het geplunderde lijk lieten liggen tot smaad en schande van het Nederlandsche volk. Had hij de Nederlandsche kunst gesteund, het ware 'n *daad* geweest, waarmede hij zich had kunnen vereeuwigen. Thans deed hij reklamewerk.

Maar van dat alles weet Wagner niets, gelukkig, en men mag hem, den Groote, daar niet voor aansprakelijk stellen; want wat Wagner deed voor de mu-

zikaal-dramatische kunst in het algemeen, *dus ook voor de Nederlandsche*, is te veel en te groot, dan dat een artikeltje van den heer Canter daarvan iets kan wegnemen, en zeker niet als hij zich kwaad maakt over futiliteiten als ons Stadion-feest.

Noblesse oblige, mijnheer Canter!

Als u een groot, knap man is, moogt u *niet klein* zijn, en moogt ge geen klappen uitdeelen waar die niet verdiend zijn. Daarmede verliest gij de sympathie van de velen, die met een groot gedeelte van wat u zegt meegaan. En die het bewonderen en waardeeren dat iemand van uwe gaven zich in de rangen schaart van hen die strijden willen voor Nederlandsche kunst op Nederlandschen bodem.

HENRY ENGELEN.

Ned. Taalkongres.

Naar men weet, zal in de laatste dagen van Augustus te Haarlem het 33ste Nederlandsch taal- en letterkundig kongres worden gehouden.

Volgens een rondschrijven aan de pers nu zullen in de algemeene vergaderingen van den 28sten en den 29sten de volgende sprekers de achter hunne namen vermelde onderwerpen behandelen: Dr. A. Beets, te Leiden, over: „Het Groot Woordenboek der Nederl. Taal". Ds. A. C. Schuller tot Peursum, te Amsterdam, over: Nicolaas Beets. Herman Robbers, te Schoorl, over: Hildebrand. Dr. A. H. de Hartog, te Haarlem, over: „De ziel van 1880, de geest van 1780". C. van Son, te Dordrecht, over: „2 jaren arbeid in dienst van den Nederlandschen stam". Mej. Cornelie van Zanten, te Berlijn, over: „Welke voordeelen heeft de Nederlandsche Taal voor den zang"? Mej. Rosa de Guchtenaere, te Ledeberg bij Gent, over: „De opvoeding van het Vlaamsche meisje". R. M. Noto diningrat, te 's-Gravenhage, over: „Het Nederlandsch als beschavingsfaktor voor den Inlander". In de afdeelingsvergaderingen zullen het woord voeren: F. M. Knobel, te 's-Gravenhage, over: „De Nederlandsche taal in Zuid-Afrika". Prof. dr. H. D. J. Bodenstein, te Amsterdam, over: „De beteekenis van het Afrikaansch in den strijd om ons volksbestaan in Zuid-Afrika". Frans van Laar, te Antwerpen, over: „Het onderwijs in de tweede taal". Dr. C. te Lintum, te Scheveningen, over: „Verkeerswegen tusschen Nederland en Vlaanderen, voorheen en thans". Prof. dr. G. A. T. Molengraaff, te Delft, over: „Volksopvoeding". Dr. H. C. Muller, te Utrecht, over: „De verspreiding der Nederlandsche taal en letteren buitenslands één der gewichtigste stambelangen". Mr. W. J. L. van Es, te Gouda, over: „Het Nederlandsch in het Vlaamsch gedeelte van Noord-Frankrijk". Ds. R. J. van der Meulen, te Amsterdam, over: „Nederlandsche godsdienstoefeningen in het buitenland". Leo Meert, te St.-Nicolaas, over: „Een woord als inleiding tot het eerste Algem. Nederl. Handels- en Nijverheidskongres in 1916, uitgaande van het Vlaamsch Handelsverbond". Mr. Nico Gunzburg, te Antwerpen, over: „Behoort de taal aan den persoon of aan den grond; rechtspraak van één- en tweetalige landen". J. F. M. Sterck, te Haarlem, over: „Nieuwe mededeelingen over Roemer Visscher". W. Zonderland, te Harlingen, over: „De plaats, die de muziek in het geestelijk leven inneemt en in moest nemen". Dr. J. B. Schepers, te Haarlem, over: „Het Fries ten voorbeeld (waarschuwend en opwekkend) voor volken met taalstrijd". Dr. F. Buitenrust Hettema, te Zwolle, over: „Het Friese lied". Mr. J. C. Robbers, te Haarlem, over: „Dwaasheden in gedrukte taal". Dr. H. H. Knippenberg, te Venlo: over: „Een handschrift van I. Marchant, 17de eeuwsch dichter". Mevr. W. L. Boldingh Goemans, te Helder, over: „De Nieuwere Dichtkunst en de Philosophie der Vreugde". Ds. H. Thoden van Velzen, te Hilvarenbeek, over: „Het woord bewustzijn". J. Kleefstra, te 's-Gravenhage, over: „Nederlandsche tuchteloosheid". Dr. J. van der Valk, te Rotterdam, over: „Vergelijking tusschen de romans van Rhynvis Feith en Goethe's Werther".

Voor de Onbehuisden.

De officieele opening van den Bazaar ten voordeele der vereeniging „Hulp voor Onbehuisden" is vastgesteld op den 19den October a.s., in het Paleis voor Volksvlijt te Amsterdam, in tegenwoordigheid van verschillende autoriteiten.

Voor de afdeeling „Beeldende Kunst" zijn reeds zeer veel kunstwerken van bekende schilders ingekomen. De firma Buffa zond een collectie etsen.

Inlichtingen voor deze afdeeling worden gaarne verstrekt door den sekretaris, den heer Gerard van Vliet, Nassaukade 154, Amsterdam, die ook de kunstwerken in ontvangst neemt.

Evert Pieters **Moeder en Kind**

Foto N. H. Wolf

Mis-Poes!

(Chou-Blanc.)

Klucht in 3 bedrijven naar het Fransch van E. Grenet Dancourt en Robert Dieudonné, vertaald door Frits van Dommelen.

Voor het eerst opgevoerd op Woensdag 29 Juli 1914, in den Frascati-schouwburg te Amsterdam.

Personen.

Maurice Lasnier	Pierre Perin
Chaloup	J. Ph. Kelly
Le Frisé	Rienk Brouwer
Ripote	J. Jurgens
Jacques Viry	Ad. Verzijl
Lambinet	C. Specht
Alfred Luquin	W. Faassen
César	A. Grijnders
Yvonne	Ant. Sohns
Fanoche	Greta Beekman
Mominette	Jeanne Hopman
Angèle	Marie van Biene
Mireille	J. Engers

Het is in den Frascati-schouwburg de nieuwe oude geschiedenis. . . .

„Prot" is dood, — leve „Prot"!

Met een tusschentijdje, dat Chrispijn Jr., Jos. van Biene en Herman Heijermans er de directie van een gezelschap voerden, — tijdje waarin het natuurlijk niet goed is gegaan, — is het genre-Prot, het „schuine" Fransche genre, eigenlijk hèt slag van stukken geweest, waarmee in „Frascati" geld te maken was. En dit heeft de nieuwe directie, de ondernemende en energieke jonge Louis Bouwmeester (Junior) zeer terecht dadelijk ingezien. Sedert hij met zijn gezelschap er zijn intrede hield zijn de „equivoque" stukken elkaar opgevolgd, zooals zij ook in zijn Haagsch theater schering en inslag zijn, en het publiek is hem onmiddellijk tegemoet gekomen om te bewijzen dat *dit* de stukken zijn die men in den Frascati-schouwburg wenscht.

Ook bij de première van „Mis-Poes!" — eene noviteit voor ons land, die echter in het Théâtre des Nouveautés te Parijs lang een succes was — was de schouwburg, voor een Juli-avond, zeer mooi bezet. En in volle pret heeft men de ontwikkeling — of wil men: de verwikkeling — van de kruisdradige handeling, die een Parijsche overspel-geschiedenis met zich brengt, gevolgd. Vooral in het tweede bedrijf was het een aaneenschakeling van lachbuien, waaraan — ik beken het eerlijk — zelfs de kritiek zich niet kon onttrekken.

Natuurlijk: een oude heer die met een jong vrouwtje is getrouwd. Het jonge vrouwtje heeft een jongen minnaar en de oude heer heeft een dochter (uit zijn eerste huwelijk). Jonge minnaar van het vrouwtje en aanstaande schoonzoon van den ouden heer zijn één-en-dezelfde jongeman: Pierre Perin. De oude heer is de onnavolgbare Kelly en het jonge vrouwtje is de kittige Antoinette Sohns.

Maar de jonge minnaar heeft ook een jonge minnares-van-beroep en bovendien een aantal vriendinnetjes die we *niet* zien verschijnen. Kortom, hij is het type van den modernen Parijschen Don Juan. En, daar twee Parijsche kluchtspelschrijvers de intrige hebben in elkaar gezet, loopen oude heer, jonge minnaar, jong vrouwtje en minnaressen elkaar voortdurend in den weg, waardoor de katastrofe onvermijdelijk is.

Maar deze twee Parijsche kluchtspelschrijvers hebben nog een ànderen faktor in hun spel gebracht: de jonge minnaar heeft namelijk voor zijn getrouwd vrouwtje een pied-à-terre gekocht, in den vorm van een mignon gemeubeld villa'tje in de bosschen; en zoo lang de rechtmatige eigenaar er geen bezit van heeft genomen, wordt het klandestien door een tweetal apachen bewoond. Eén der apachen heeft bovendien zijn „meid", en — deze zal straks de verwarring nog wat verhoogen. . . .

(Deze boeven worden zéér grappig door Rienk Brouwer en Jurgens gespeeld; zij dragen niet weinig bij tot de vroolijkheid van het tweede bedrijf!... Jeanne Hopman is eene appetijtelijke apachenmeid!)

Hoe nu alles precies in zijn werk gaat; hoe Pierre Perin alle moeite doet om het jonge vrouwtje tot zijn minnares te maken, — te vergeefs: 't is voortdurend „mis poes!" . . .; hoe voorts Kelly tracht, eveneens te vergeefs, de minnares-in-waarheid van zijn aanstaanden schoonzoon over te nemen; hoe Greta Beekman voortdurend op haar qui-vive is om haar tegenstandster te ontmaskeren (ook *zij* te vergeefs), en hoe Marietje van Biene haar twijfelachtige deugd tegenover Maurice, Yvonne en Fanoche tracht op te houden, — dit alles kan hier niet in details vermeld. Men moet, met 'n beetje Franschen geest doortrokken, naar „Frascati" gaan, om zelf al deze gebeurlijkheden mee te maken, wil men een klucht als deze in haar, soms wat grove, geestigheid genieten. En men zal dan het vlotte spel der artiesten — vooral over een dag of wat zal het goed zijn: nú luisterden er nog te velen, en te veel, naar den souffleur, — prijzen, en hun radheid van tong bewonderen, die de nieuwe regisseur van het gezelschap, de heer Joseph van Lier, hun heeft ingeprent.

De regie van dezen vakkundigen tooneelrot kan (en zàl) het Frascati-gezelschap ten goede komen. Reeds nu — ook de tooneeltjes waren lovenswaard van dekor — was zijn invloed zeer merkbaar.

N. H. Wolf.

PREMIE

VOOR DE ABONNÉ'S VAN HET **WEEKBLAD DE KUNST**

DE WERELD-REVOLUTIE

ZÉÉR AKTUEELE FANTASTISCHE ROMAN DOOR
DEN KUNSTSCHILDER

P. CORNELIS DE MOOR

(PROSPECTATOR)

340 BLADZIJDEN OP ENGELSCH PAPIER GEDRUKT,
IN GEKLEURDEN OMSLAG NAAR EENE TEEKENING
VAN DEN SCHRIJVER.

UITSLUITEND VOOR ABONNÉ'S VAN DE KUNST, FRANCO PER POST,
TEGEN TOEZENDING VAN POSTW. A **f 1.05** AAN DE ADMINISTRATIE,
VALERIUSSTRAAT **61**, AMSTERDAM.

Gedichten bij Schilderijen

door

AUGUST HEYTING.

In het algemeen is de wisselwerking tussen de twee door alle eeuwen heen in *Nederland* belangwekkendste kunsten: de schilderkunst en de dichtkunst, geringer, ik durf zelfs zeggen: veel geringer geweest dan het geval behoefde en behoorde te zijn. De gevallen, dat bij ons schilders of graveurs en dichters in één persoon verenigd waren, zijn weinig talrijk. Ik noem o. a. Bredero, Heiman Dullaert, Jan Luijken, Jacques van Looy. En dan nog dikwels is een deel dier werkzaamheden van geringe betekenis (anders is het bij de twee laatsten).

Hoewel zulke personen, indien zij op beider gebied verdienstelik werk leveren, zeker geschikt zijn om de band tussen de dichtkunst en de beeldende kunst te versterken, zo is toch niet door die sporadiese dubbeltalenten te bereiken die meer algemeen grote wisselwerking der kunsten in eigen land, die maakt dat voortdurend de ene van de andere kunst weet te profiteren.

Ongetwijfeld zullen vele werken op tweeërlei gebied, in verschillende eeuwen enige overeenkomst kunnen vertonen in karakter en onderwerp, doch dan spruit dit bijna immer voort uit de gelijkheid van tijd en volk, die zulken werken het ontstaan brachten, doch niet uit die diepgevoelde bewuste samenwerking, waarop ik doel, en wier tot-stand-koming ik voor de Nederlandse kunst in het algemeen zo bizonder wenselik acht, vooral nu zowel poëzie als schilderkunst in een overgangstijdperk verkeren en beide zich wel zouden willen gereed maken voor een hernieuwde, stoute vlucht. Het spreekt vanzelf, dat een onderling steunen van elkander de kracht en zelfbewustheid der kunsten slechts vermeerderen kan en de motieven en technieken verrijken.

Indien men de voortbrengselen van penseel en zwaneveer in *Nederland* vergelijkt, zal men bemerken, dat naast enige overeenkomsten, die vooral zijn gelegen in het talent voor waarnemen en beschrijven, den Nederlanders eigen, toch ook zeer grote verschillen merkbaar zijn. De Hollandse schilderkunst kenmerkt zich tegenover de Hollandse dichtkunst door groter realisme tegenover groter idealisme. Plaats Hooft en Vondel tegenover Hals en Rembrandt, — de eersten zullen u meer Italiaans gelijken. Zelfs de ruigere realiteitszoeker Bredero lijkt met zijn aandachtige liederen en minnedichten idealisties tegenover Jan Steen en Brouwer. Plaats verder onzen nog veel te weinig geëerden Jakob Reefsen (Revius), den sonnetteur en dichter van mistieke liederen, tegenover den rauwen grootmeester Fabritius, en gij zult hetzelfde verschil ontwaren. Bilderdijk in zijn *Ondergang der Eerste Wareld* en verscheiden andere gedichten is verwant aan de Italianen: Michel Angelo en anderen. In enkele zijner gedichten is zijn penseel echter dat onzer zeventiende-eeuwers. Ook Da Costa en Potgieter in zijn gedichten (Florence, Gedroomd Paardrijden) voelen zich aangetrokken tot het Zuiden. Het proza toont eerder verwantschap met de Hollandse schilderkunst dan de poëzie. De *Camera Obscura* is in dit opzicht typies en zet het realisme in.

Ook in onze tegenwoordige letteren is van het proza een groter deel aan onze schilderkunst verwant dan de poëzie. Dit is niet vreemd. Het proza kan realistiese elementen makkeliker in zich opnemen dan de poëzie. De Nederlandse schilders zijn ook meestal meer schitterende prozaïsten dan dichters geweest in hun kunst. Ik acht het daarom voor hen evenzeer de moeite waard om aansluiting en wisselwerking te krijgen met de Nederlandse poëzie,

De Hollandse poëzie bergt ongetwijfeld veel schoonheid welker waarden door Hollandse schilders nog niet is opgenomen en verwerkt. Omgekeerd kunnen onze Hollandse dichters nog veel van onze schilders leren. Zij hebben de laatste tijden wel veel leren zien door de ogen onzer schilders, maar toch konden zij nog veel machtiger profijt trekken van dezen bij zorgvuldige en levenslange studie.

Indien beiden, dichtkunst en schilderkunst, elkanders elementen geheel konden opnemen, zou in Nederland nog een zo krachtige kunst kunnen ontstaan, dat zelfs de heerlike bloeiperioden van vroeger er door in de schaduw konden worden gesteld. Daartoe is echter een oprecht, inspannend streven nodig, en zelfstandig onderzoek; het is zeer wel mogelik, dat de kunstenaars hieraan lak zullen hebben, maar dan zal dit slechts zijn tot hun eigen verlies. Onze schilders vooral, die eerder en makkeliker naam in binnen- en buitenland maken dan onze dichters, zullen de noodzakelikheid of wenselikheid hiervan niet altijd inzien, in hun hart de Nederlanse dichtkunst heel wat minder voornaam achtend dan de Nederlandse schilderkunst. Gaarne geef ik toe, dat de laatste mogelik de eerste overtreft in belangrijkheid, maar toch zou ik er voor willen waarschuwen dit verschil niet te overdrijven. De naam onzer schilderscholen en schilders toch is bizonder in aanzien verhoogd door hun sukses in het buitenland, terwijl onze dichters dit buitengewone voordeel niet hadden, doordien de buitenlanders vanwege ons klein taalgebied onze taal zelden leren, en nauweliks kunnen denken dat onze literatuur veel belangwekkends zou voortbrengen, gezien de onverschilligheid veelal onzer eigen landgenoten voor die Hollandse poëzie, — een onverschilligheid, die ditmaal niet tegen die poëzie maar tegen de landgenoten zelve getuigt.

Ongetwijfeld komt daar voor onze schrijvers nog de ongunstige omstandigheid bij, dat zij zich meestal niet geheel aan hun te weinig winstgevende kunst kunnen wijden en daardoor noodzakelik ten achter raken bij kunstenaars, die zich volop aan hun arbeid kunnen geven. Aan deze toestand dient, indien Nederland op zijn letterkunde gesteld is, zo spoedig mogelik een einde te worden gemaakt. Deze kwestie is belangrijker dan de loonsverhooging van talrijke, altans van hun werk leven kunnende arbeiders.

Hoe stel ik mij de verkrijging van de besproken wisselwerking nu voor? Allereerst natuurlik door de zorgvuldige studie van elkanders werken. Vervolgens door de illustraatsie van elkanders werken, die dienen kan om het kontakt sterker te maken. Het spreekt van zelf, dat hier niet bedoeld wordt een verandering van persoonlikheden onzer kunstenaars, welke verandering ook niet zo spoedig te bewerkstelligen zou wezen, als wel een verrijking, een uitbreiding, een ontwikkeling hunner persoonlikheid tot nieuwe mogelikheden, en een toevoeging van nieuwe stoffen evenzeer. Ik geloof, dat men een dergelijke invloed gerust groot en zegenrijk zou mogen schatten, indien zij kon worden uitgeoefend. Zij zou de grenzen zowel van onze schilderkunst als van onze dichtkunst belangrijk uitzetten. Zeker heeft een wisselwerking van schilderkunst en literatuur (niet alleen de nationale wordt bedoeld) in ons land wel plaats gehad, Ik zou daarvan gelukkige voorbeelden, zoals D a a l h o f f en andere, kunnen noemen, maar in het algemeen kan zij toch veel groter wezen, en ik heb hier vooral het oog op de *Nederlandse* poëzie, want het is klaar, dat deze veel krachtiger zou kunnen inwerken dan uitheemse poëzie, indien de boezems maar voor haar openstonden. En het omgekeerde eveneens.

De illustraatsie kan al weer op twee wijzen geschieden. Zij kan zodanig zijn, dat het genot der illustraatsie voor een groot deel afhankelik is van de kennis van het inspirerend kunstwerk, hetzij een schilderstuk, waarop een gedicht is geschreven, of een gedicht waarbij tekening, lito of schilderij is gemaakt. En zij kan zodanig zijn, dat de illustraatsie een reeds door zichzelf sterk sprekend karakter verkrijgt, dus een eigen leven ademt, zodat het naast elkander leggen der twee kunstwerken ongetwijfeld wel de belangstelling voor beide gelijkelik kan verhogen, doch dat ook elk der werken op zich zelf geheel kan genoten worden en men zonder kennis van elders gehaald, eigenlik niet zou kunnen zeggen welk der twee kunstwerken het eerst ware ontstaan.

Deze soort illustraatsie, opgeheven tot zelfstandige en weer oorspronkelike kunst, is mijns inziens de meest waardeerbare, doch komt het minst voor. Het is tot haar vooral, dat ik wil opwekken, want zij lijkt mij ten slotte ook de meest vruchtbare en van alle wisselwerkingen de diepste.

Onder al onze dichters is V o n d e l degene, die verreweg de meeste en de mooiste verzen dichtte op werken van beeldende kunst. Echter V o n d e l's verzen zijn meestal illustraatsies van de eerste soort, in dit karakter evenwel dikwels schoon, ja zelfs verrukkelik. Ik zal u een fraai en pittig voorbeeld ervan aanhalen:

Op den Val der Reuzen van Giulio Romano.

Verbolgen Dondergod! hoe schendt
Gij van omhoog elk element,
De lucht, het water, aarde en vuur,
De Reus op 't lijf, en stoort natuur,
Die in den eersten mengelklomp
Verandert. Zie dit trots, dit lomp,
Dit langgebeende en wreed geslacht,
Bijkans ten einde zijner kracht,
Nog worstelen en wederstaan,
Te spade om zijn bederf t'ontgaan,
Alrede in 's Hemels raad gestemd.
Gewicht van aarde en pijler klemt,
En kneust en plet dat grof gebeent',
D'een brult van spijt, een ander steent
Van last; de derde schiet een schicht
Met zijn afgrijselik gezicht
Den Hemel toe. Het water rookt
En ziedt. De brandende Etna kookt
En smelt de steenrots. Al de lucht,
Vol storremwinden huilt en zucht.
Vermetele aard! nu ga en terg
De starren; stapel berg op berg
Op een, en bouw uw stormgevaart
Ten trots der Goden Hemelwaart.
Al valt uw kracht te krank, te klein,
Ten minste zal een braaf Romein,
Gesteld in 't schilders puikgetal
Zijn naam verheffen door uw val.

Romano = Romein. Als we dit vers gelezen hebben zijn we direkt geneigd te vragen naar de voorstelling waarop het gemaakt is, al heeft de levendigheid van den dichter reeds genoeg gedaan om ook het vers zelf voor ons bekoorlik te maken. De dichter is bij de plaat blijven staan en heeft zich niet losgemaakt tot eigen vlucht. V o n d e l hield zich graag, uit een soort van nederigheid, aan anderen vast, had behoefte aan gezag en voorbeeld. Toch had zijn bewegelike natuur behoefte aan vrije speling, en liet hij zich, zodra hij maar durfde, prachtig gaan. Er zijn daarom ook overgangen naar illustraatsies van het tweede karakter en illustraties van dat karakter geheel. Een klein voorbeeld van de laatste:

Op een schilderij.

De dood zet hoog en laag gelijk,
Het middelbaar en arm en rijk,
Het sterven is 't gemene lot.
De boekgeleerdheid en marot
Zijn even wijs en stom in 't graf;
De delvers graaf en bisschops staf,
De lier en gouden tulbandkroon.
Staan allen in 't uiterste even schoon.
Laat woelen al wat woelen wil,
Zo staat het al ten lesten stil.

Stond de titel er niet boven, men zou even goed kunnen denken dat het vers een ogenblikkelike inval van Vondel was. Zoo doet het befaamde hekeldicht „Op de weegschaal van Holland" ook niet dadelik denken dat het een bijschrift is voor een prent, welks voorstelling Vondel nauwkeurig volgde, doch met eigen zelfstandige kunst van raak metrum en rake taal.

In het volgende versje is de dichter eveneens tot eigen uiting gekomen en is de *uiterlike* band van dicht- tot schilderstukje vrij los geworden, maar de innerlike band door gelijke gevoelskracht en gelijkheid van inhoud en voorstelling des te groter. Het is getiteld: *Opvaart van Margarite van Vlooswijk*, en gedicht op een schilderij, waarop deze Margarite zwevende wordt voorgesteld. Dit zacht en gedurig omhoog zweven is in het mooie gedichtje voortreffelik vertolkt door de voortdurende hervatting van het motief en de klimaks in die hervatting:

De tiende Zanggodin,
Uit ene roos geboren,
Volgt negen Englekoren,
En vaart ten Hemel in
Op enen regenboog,
Een schone wolk van bloemen
En verwen, niet te noemen.

De schone vaart omhoog
Op galmen van haar keel
En harp, dooreen gemengeld.
Ai, zie: zij schijnt verengeld,
Ontkleed van 't sterflik deel!
Zij zweeft al hoger aan,
Om 't zalig licht te groeten.
Een geest verroert geen voeten,
Maar drijft gelijk de maan.

Margriete, rijst ge zo,
Ontkleed van mededogen,
Uit 's minnaars schreiende ogen?
De liefde scheidt te noô.
Och, troost den liefdelozen:
Bestrooi hem met uw rozen.

Zo zien we aan dit juweeltje en vele andere verzen van Vondel, òf min òf meer tot zelfstandige kunst verwerkt, wat zeldzaam profijt hij van zijn kunstbroeders wist te trekken, meer dan deze van *zijn* kunst.

Op het Sint-Lukas-feest in 1653 (Vondel stond toen in het zenit van zijn kunst) las hij het volgende bekoorlik en geestig vers op de Schilderkunst voor:

Inwijding der schilderkunste.

Gelijk de zonnebloem haar ogen
Uit minne draait naar 's hemels bogen,
En volgt met haar gezicht
Het al verkwikkend licht,
De zon die 't al zijn verwe geeft,
En daar geboomte en plant bij leeft;
Zo volgt de Schilderkunst
Uit aangeboren gunst,
Ontstoken van een heilig vuur,
De Schoonheid van Natuur
Met hare streken en penselen,
Geeft doden doeken en panelen
Het leven, waar ze zweeft en zwiert,
Verkloekt de mensen en 't gediert.
O, eedle Schildermin!
O, tiende Zanggodin!
Wij lopen u met d'andre negen
Parnasgodinnen tegen,
Van zingen noch van spelen moe:
Ontvang deez' kroon: zij komt u toe.

Het schoonste profijt van de schilderkunst trok Vondel daar, waar hij wel gedwongen was zijn indrukken in zijn eigen wezen op te smelten en geheel tot zelfstandige kunst te komen; maar zijn fantazie geprikkeld door hetgeen hij gezien had; dat was: in zijn spelen. Waar de bijbelse stoffen, vaak door Vondel behandeld, ook door schilders veel malen gekozen waren, moet hij, de opmerkzame, daar zeker menige indruk opgedaan hebben, hetgeen ten overvloede kan blijken door wat hijzelf vermeldt bij zijn *Jozef in Dothan:* „Josephs verkopinge schoot ons in den zin, door het tafereel van Jan Pinas, hangende, neffens meer kunstige stukken van Peter Lastman, ten huize van den hooggeleerden en ervaren Dokter Robbert Verhoeven; daar de bloedige rok den Vader vertoond wordt: gelijk wij in 't sluiten van dit werk, ten naasten bij, met woorden des schilders verwen, tekeningen, en hartstochten, poogden na te volgen".

Waar dit schilderij tegenwoordig zich bevindt, is onbekend. Tot het dichten der „Bataviese Gebroeders" werd Vondel opgewekt door een prent van Tempesta. Een afzonderlike studie van Vondel's verhouding tot de schilderkunst ware wel zeer gewenst.

Ik hoop met deze korte inleiding enigszins een idee te hebben gegeven hoe die ruilwerking wel zou kunnen geschieden.

Zelf tracht ik met mijn beperkte krachten van de schilderkunst te halen wat ik kan. Ik schreef, behalve een paar hier niet medegedeelde bijschriften, een reeks zelfstandige gedichten bij schilderijen, pastels, aquarel, ets, lito.

Enkele gedichten zijn vóór, doch verre de meeste ná het ontstaan van het andere kunstwerk geschreven, iets wat natuurlik niet door de lezer is op te maken. Gedicht en schilderij dekken elkander niet immer *letterlik*, daar om de volle waarde aan elk afzonderlik te geven, in kleinigheden somtijds moest worden afgeweken. Zo bijv. bevatten enkele gedichten het element van beweging, dat ook in de geschilderde voorstelling is; maar terwijl dan de voorstelling het enkele ogenblik geeft, geeft het gedicht de beweging in een reeks ogenblikken. Of een ander voorbeeld: ik vertolk de muzikale klank van een schilderij met vogelzang, ofschoon geen vogels geschilderd zijn; de warmte die in een ander stuk broeit met een schitterblinkende witte muur van een boerderij, terwijl alleen de schuur is geschilderd. Het kwam dan niet op het letterlik volgen, maar op het werken in eenzelfde geest en karakter aan. Dit laatste lijkt mij immer het voornaamste.

Ik hoop met mijn daadwerkelike propaganda voor een nauwer kontakt tussen de Hollandse dicht- en schilderkunst ook met deze verzen belangstelling te wekken.

's-Hage, Juli 1914.

(Wordt voortgezet).

KUNSTZAAL „REMBRANDT" - J. H. DONNAI
:: DELFTSCHEVAART 18, ROTTERDAM ::
15 JULI TOT 15 SEPTEMBER
TENTOONSTELLING ETSEN
VAN A. DERKZEN V. ANGEREN
GEOPEND VAN 10 TOT 5 UUR — TOEGANG VRIJ

F. EBERHARDT Jr
DAMESKLEEDERMAKER - BONTWERKER
WILLEMSPARKWEG 87, GALERIJ 39
TELEFOON 318 ZUID

Cabaret Artistique - Scheveningen
Directeur: MAX VAN GELDER — Telef. Sch. 119
Van 1–15 Augustus 1914 — Iederen avond 8.30 uur
GASTVOORSTELLINGEN
van 1–6 Augustus 1914 van de beroemde danseres
GERTRUD LEISTIKOW.
Ada Sorel, Deutsche Vortragskünstlerin.
Na-Nine, de la Boite à Furçy.
Ray Beveridge, Cabaret Diva vom Chat Noir Berlin.
Marye Herckema, Holl. en Friesche liedjes.
Lou Saalborn, Deutscher chansonnier. International Repertoire.
Raphaele de Villers, du Cabaret La Lune Rousse
Hans Schnizer, Conférencier.
Aan den vleugel: H. DAVIDS.
Toegangsbewijzen:
Loge f 2.—, 1e Rang f 1.50, 2e Rang f 1.—.
Plaatsbespreking ook per Tel. 119 Schev. van 10 tot 4 uur.

LEO FAUST PARIS :: RUE PIGALLE 59
BIEDT HEEREN DIRECTEUREN VAN TOONEEL-GEZELSCHAPPEN ZIJN DIENSTEN AAN ALS ADVISEUR VOOR HET FRANSCHE REPERTOIRE. BEMIDDELING BIJ AANKOOPEN VAN OPVOERINGSRECHT; LEVEREN VAN GOEDE VERTALINGEN, ENZ. ENZ. ::

N. V. KUNSTHANDEL
ESHER SURREY HELMSTRAAT 2 SCHEVENINGEN
TENTOONSTELLING VAN WERKEN VAN
H. P. GROEN
VAN 15 JULI TOT 15 AUGUSTUS
Dagelijks geopend van 10-5 uur, des Zondags gesloten

N. V. KUNSTHANDEL
DE PROTECTOR ZUIDBLAAK 70a ROTTERDAM
Dir. G. HILHORST Azn.
VAN 16 JUNI TOT 15 AUGUSTUS
TENTOONSTELLING VAN WERKEN DOOR
VERSCHILLENDE MEESTERS.
De tentoonstelling is (uitgez. des Zondags) dag. geopend v. 10 tot 5 u.

Variété-Tooneel.

Het Rotterdamsch Casino.

De zomermaand Juli sluit de heer Soesman zijnen schouwburg om hem op 1 Augustus prompt weer te openen. Met een feestelijk heropenings-program.

Ormai.

Nap de la Mar treedt al sinds een paar jaren als feestredenaar op, houdt er zijn komische speech en speelt er meteen een stukje, met medewerking van de leden van zijn gezelschap. Dan is het Casino uitverkocht en propvol is de zaal.

Verschillende der artiesten die er optreden zijn met eene aanbeveling uit Amsterdam gekomen, uit Flora of Panopticum. Zoo de Ormais, een paar geestige en zeer muzikale operaparodisten, die in het Amsterdamsch Panopticum

Mad. Ormai.

The American Flowershop.

Levering van Artistiek Bloemwerk, Planten, Losse Bloemen, enz. enz.

E. M. DIESBERGEN.

Corn. Schuytstraat 27. *Telefoon Zuid 1966.*

LOUIS BOUWMEESTER THEATER

DIRECTEUR: LOUIS BOUWMEESTER JR.

Wagenstraat 79 DEN HAAG Telefoon H 5719

Fransch Blijspel Repertoire

Enorm Lach-succes!

Iederen avond ten 8¼ uur:

LOU-LOU.

Meer dan 200 opvoeringen te Parijs.

Lou-Lou: Mevr. Louis Bouwmeester—Sandbergen; Madme des Echauquettes: Marie v. Westerhoven; des Echauquettes: Hr. George Verenet; Bru: Louis Bouwmeester jr.; Dupont: Chr. de la Mar; enz. enz. enz.

Het Louis Bouwmeester-Theater werd gedurende de voorstellingen van het Haagsch Blijspel-Ensemble (8 maanden) door 95000 betalende personen bezocht.

Prijzen der plaatsen (alles inbegrepen) f 2.37, 2.10, 1.32, 0.79, 0.53.

Plaatsbespreking vanaf Maandag 27 Juli.

DINSDAG EN VRIJDAG NIET ROOKEN.

Slechts 20 dagen.

Circus CORTY-ALTHOFF

Directeur en Eigenaar PIERRE ALTHOFF.

Scheveningen. — Gevers Deynootplein.

Dinsdag 4 Augustus 1914, 's avonds 8 uur,

Gala-Première.

Hoogst pakkend, volledig nieuw

MONSTER-PROGRAMMA

van

40 Nummers in elke Voorstelling **40**

Circus CORTY ALTHOFF biedt

2 Voorstellingen op één avond

Iederen Woensdag, Zaterdag en Zondag

2 Voorstellingen.

's nam. 2 uur:

Kinder- en Familie-Voorstelling.

's avonds 8 uur:

GALA-VOORSTELLING.

veel succes hebben behaald; zoo de geestige en sjieke Georgigust, wier portretten wij reeds gaven en wier grappige „revue" wij bespraken; zoo Paquita, met haar kleurrijke standen, en dan Nap zelf in de leuke operette van Offenbach.

In Flora.

In „Flora" hebben de worstelaars afgedaan: de vijf overwinnaars zijn daar gisterenavond met kransen en hoera's van het tooneel gegaan. De verliezers zijn uitgefloten. Vooral een Duitscher had veel te lijden.

Nú is er, vanaf vanavond, een heel nieuw en versch program!

Daar is bijvoorbeeld een Grieksche goochelaar, die, als Aladin met zijn wonderloop, de vreemdste dingen zal doen; daar is een Amerikaansche „mysterious dancing act" en een Engelsch zang- en dans-ensemble; daar is een xylophon-virtuose, en daar zijn ook de zangers van het Dubbel Mannenkwartet weer terug: een geliefd nummer.

In het Panopticum.

Het Panopticum-Theater blijft cabaret. En dit is, naar de opkomst van het publiek in de laatste halve maand te oordeelen, volkomen gewettigd. Zoowel de inrichting van de zaal als het program blijven het cabaret-karakter houden, waardoor dus aan de exploitatie van dit theater een bepaald en gewenschte richting wordt gegeven.

Uit Scheveningen, van het Cabaret Artistique, heeft de directie Mizi Hausmann, die daar populair was, den pierrot-liederen-vertolker Farina met zijn zanger Manescau, en Coba Kinsbergen (voor Hollandsche liedjes) meegebracht, en er verschillende dansers bij geëngageerd. Ook een conférencier: Siegmund Linné. Deze heeft in de Duitsche cabaret-wereld, ook als humorist, een goede naam.

Scheveningen-Cabaret.

De Hagenaars en de vreemdelingen, voor zoover zij de badplaats Scheveningen uit oorlogsvrees niet hebben verlaten, zullen in de eerste helft van de maand Augustus het voorrecht hebben Gertrud Leistikow in het Cabaret Artistique te zien. En twee beroemdheden van de cabaret-wereld: Ada Sorel en Ray Beveridge.

Nog andere — Parijsche en Berlijnsche — eerste krachten treden er op.

Loe Saalborn, de schilder en tooneelspeler, van de feesten van „De Kunst" welbekend, vertelt er zijn Duitsche Rideamus-grappen en zingt er liedjes in alle talen.

JAN BOELHUIS - AMSTERDAM
VIJZELSTRAAT 75
MODELLENZAAL
VAN HAARDEN EN KACHELS DER
ULFTSCHE IJZERGIETERIJ
Firma BECKING & BONGERS

PALAIS MASCOTTE.
Gravenstraat 22 bij den Dam en Postkantoor.
Schitterend Prachtprogramma.
Zaterdag 1 Augustus en volgende avonden:
Willy Jeserich, Humorist en Conferencier.
Lucy Gay, The Dancing Girl.
Liselot Prévost, Vortragksünstlerin
Cärry Gerson, Vortrag-Soubrette.
Miss Hamilton & Partner, Tango op Schaatsen.
Hella Bresina, Deensche Soubrette
Duo Willy & Cärry, Operetten Duettisten.
Coba Fidelitas, Holl. Soubrette.
Bebby Tibbe, Cabaret Zangeres.
Geopend van 8½ uur 's avonds tot 2 uur 's nachts.

TELEFOON 8400 CASINO Directie SOESMAN
VAN 1 TOT 15 AUGUSTUS
FEESTELIJK HEROPENINGS-PROGRAMMA.
Optreden van:
NAP DE LA MAR
ORMAIS-DUET, Opera-Parodisten, te optreden alhier.
GUILY ET JEANY, Equilibristen, te optreden alhier.
THE COLOMBIA THREE,
the famous Comedy Singers, te optreden alhier.
ALF TACK,
de man die op z'n hoofd loopt, te optreden alhier.
LES GEORGIGUST, de beroemde Fransche Duettisten.
La Danseuse Mysterieuse: te optrepen alhier.
LA PAQUITA, een droom van licht en schoonheid.
No. 66.
Komische Operette in een ácte van J. OFFENBACH.
Door het Rotterdamsch Operette-Ensemble, Dir. NAP DE LA MAR
De Feestproloog wordt uitgesproken door NAP DE LA MAR. Plaatsen kunnen twee dagen vooruit besproken worden. Bureau geopend van 10—3 uur.
Zondag van 2—4 uur MATINÉE.
Optreden van alle Artisten.

OPORTO BAR

ECHT MÜNCHENER
FRANZISKANER LEISTBRÄU

NIEUWSTRAAT 24B - ROTTERDAM

Theater Pathé

KALVERSTRAAT 122, — AMSTERDAM
TELEFOON 6539 (ter beschikking van het publiek)

„Uitstapje langs de Tarne" (Frankrijk)
Gekleurde Natuuropname.

„De Pathé-Courant"

„MOEDERLIEFDE" Drama in 2 afdeelingen

„DE SUIKERPLANTAGES OP JAVA".

„OLGA DE VLAMMENDANSERES"
Modern drama in 2 afdeelingen, gekleurde opname.

„HET MOOIE MODISTETJE"
Vaudeville in 2 afdeelingen, met Prince in de hoofdrol.

VARIÉTÉ „FLORA" - Amsterdam

Amstelstraat - AMSTERDAM - Telefoon 3306.

Zaterdag 1 Augustus en volgende avonden:
Schitterende Specialiteiten-Voorstellingen

TABLEAU DE LA TROUPE:
DEMOKRITOS
met zijn nieuwste uitvinding „De Wonderlamp".

N.B. Deze wonderlamp is het resultaat van jarenlange Experimenten, om elk object in natuurlijke kleuren, plastiek, zelfs levenswezen in beweging te brengen, zonder eenige voorbereiding.

LO FLOURONE and Comp. Mysterious illusion Dancing-Act.
Mlle LOUISE et BRUNO PITROT. Het Equilibristische Wonder.
THE TWO URBANS. Original Comedy Hand-Acrobats.
HET NED. DUBBEL MANNEN-KWARTET. In hun geheel nieuwe tezamenstelling.
THE 4 MERRY MIMOSA GIRLS. Dames Zang en Dans-Ensemble.
GRETHA UHLENHOP. De jongste Xylophoon-Virtuose.
Frl. AVELLO. Buitengewone werkzaamheden op het draad.
THE ROYAL BIOSCOPE. Met geheel nieuwe PRACHTBEELDEN.

BIOSCOPE-THEATER

Reguliersbreestr. Dir. F. A. Nöggerath Telef. 8206

De derde week onzer speciale serie SUCCES-FILMS begint Vrijdag 31 Juli met

= CLEOPATRA =

De SCHRIK VAN DEN NIJL.
Groot Cinatographisch Schouwspel in 5 afd. Alleen in de avondvoorstellingen!

WEGENS DE KINDER-VACANTIE WORDT IN DE MIDDAGVOORSTELLINGEN VERTOOND:

De Roman van een Scheepsjongen.

Groot Succes! en verder de nieuwste Prachtbeelden.
(Bekende gereduceerde Entréeprijzen.)

THEATER PANOPTICUM

Amstelstraat. Dir. Sol. J. Kinsbergen. Tel. 1254.

Zaterdag 1 Aug. en volgende avonden van 9 tot 12 uur:

Soirée-Mondaine-Cabaret.

GROOT ATTRACTIE-PROGRAMMA.
MIEZE HAUSMANN.
Duitschland's beroemde Chansonnière.
5 ROMS GIRLS 5
Engelsch Zang en Dans-ensemble.
COBA KINSBERGEN
Holl. Liedjes
SIEGMUND LINNÉ
Humorist en Conférencier.
LES RISSAU
Antieke en Moderne Dansen.
LA MIME FARINA
Avec Son chanteur Eugène Manescau
„La Chanson Mimée"
ALGEMEENE TOEGANGSPRIJS f 0.58
Gereserveerde plaatsen f 1.15,
met inbegrip van Sted. en Auteursbelasting
ZONDAG 2 UUR: GROOTE MATINÉE.

BELLEVUE

Ingang Leidschekade
Zaterdag en volgende avonden te 8 uur
NOG GEDURENDE DE MAAND AUGUSTUS

DIE GROSSE KANONE

SCHULTZER-CONCERTEN
IN DE JAPANSCHE ZALEN
Reuzen succes!!
Permanent vrij entrée in tuin en zalen